

van zijn authenticiteit, laat de manager hem keihard vallen. Via de tweede 'intermediaire' rol, de journalist/verteller (gespeeld door Waldemar Torenstra) doet Terpstra een goeie gooi naar het spel met de tijd. 'We leven in 1959. Wat gebeurde er allemaal in 1959?' De mitrailleurde antwoorden die de verteller in de openingsscène op deze vraag geeft, sloegen in meerderheid helemaal niet op het jaartal 1959 - ook een publiek zónder encyclopedische kennis had dat snel in de gaten. En dat stelde Terpstra en zijn spelers weer in staat om de eerste helft van de jaren zestig (de hoogtijjaren van Lenny Bruce) en 2002 schaamteloos in elkaar te schuiven. De Lenny-vertolkers Raoul Heertje en Hans Sibbel werden in eerste instantie geïntroduceerd als *zichzelf*, pas toen dat was gebeurd kropen ze in de huid van Lenny Bruce, maar ze deden dat met grappen en verhalen waarvoor het materiaal direct uit de actualiteit werd ontleend. *Lenny* swingde door de tijd. En vertoonde de mateloze ambitie om iedere avond opnieuw de spanning van het moment op te zoeken.

Met een acteuroep vol opgefokte ego's zou een dergelijke ambitie evenveel kans maken als een vegetariër in een slachthuis. Maar hier telde men de zegeningen van een heus ensemble, waarbinnen men overigens bepaald niet lief voor elkaar is, elkaar permanent uitdaagt. Acteurs en stand-uppers waren binnen *Lenny* aan elkaar gewaagd. Wolter Muller, Lotje van Lunteren, Martijn de Rijk en Ludo Hoogmartens speelden collega's van Lenny die het vak nog onder de knie moeten krijgen. Ze bleven ondertussen ook 'gewoon' acteur. Dat leverde bijzonder fraaie confrontaties op. Zoals de scène waarin de toneelspelers aan de *comedian* uitleggen hoe emotie op een podium kan werken en met welke simpele middelen je die emotie kunt organiseren. De *comedian* was van zijn kant niet te beroerd om aan de acteurs te vertellen wat de basale spelregels zijn van de stand-up: het moet kloppen bij wie jij bent, je moet je meten met de wereld, het gaat niet om de ultieme grap maar het moet wel grappig zijn, er is een reeks afspraken met het publiek. Terpstra heeft aan dat wankle evenwicht tussen ogenschijnlijk als dag en nacht verschillende podiumgenres in zijn script en in zijn regie een belangwekkend element toegevoegd - misschien is het er zelfs onbewust ingeslopen. Al bij eerste lezing van het script van Lenny meende ik te voelen dat er méér op het spel moet hebben gestaan dan een eerbetoon aan Lenny Bruce en de hommage aan een theateraal genre waar Terpstra zijn hart al jarenlang aan heeft verpand. Script en voorstelling verto-

nen onmiskenbaar autobiografische trekken. Terpstra weet uit ervaring (onder meer door zijn avontuur in Rotterdam), dat het kortlopende bondgenootschap dat toneelmaken altijd is, gekenmerkt kan worden door een bloedspoor van verraad en lafheid. En Terpstra kent als geen ander het moorddadige verwijt van moralisme, terwijl je eigenlijk 'alleen maar' dolgraag iets over je eigen tijd kwijt wilt. Verraad en moralisme, laten dat nu precies twee dingen zijn die Lenny Bruce striemend moeten hebben getroffen en waaraan hij uiteindelijk ten onder is gegaan. Terpstra bezweert die krachten als het ware, juist door ze aan de orde te stellen. Anders gezegd: dat hij deze twee aspecten niet uit de weg is gegaan, maakte van *Lenny* ook een persoonlijke, integere voorstelling over de pijn van toneelmaken.

Tot slot: Terpstra en zijn mensen weten als geen ander dat het publiek keer op keer opnieuw oververd moet worden - je bent zo goed als je laatste voorstelling, de volgende moet beter of verrassender, anders lopen de toeschouwers weg. Een adequate 'begeleiding' in de dagbladrecensies wil daarbij nog wel eens helpen - ook al is ze voor de publiekstoeloopt zelden beslissend, soms zelfs te verwaarlozen. Wat dat betreft wordt het werk van het Noord Nederlands Toneel volgens mij niet op waarde geschat. Laat ik een mild maar saillant voorbeeld citeren. De prijs voor de mooiste openingszin van een toneelrecensie ging het afgelopen seizoen naar Kester Freriks (NRC Handelsblad, een Nederlandse, liberale middagkrant), in reactie op de Groningse *Othello*. Die zin ging als volgt: 'Cabaret en tragedie verhouden zich tot elkaar als Kermis op de Amsterdamse Dam en de Dodenherdenking op diezelfde plek.' Volgens Freriks (en een aantal Nederlandse dagbladcollega's) was Terpstra's visie op Shakespeares tekst namelijk *twee* voorstellingen tegelijkertijd: malle fratsen naast groots drama. Freriks schreef: 'Soms gedraagt de cast zich als een onbezonnen schoolklas in een blokhuut op de heide, een andere keer weten de spelers op een intense en integere manier de tragedie tot leven te wekken.' Dat klopt, is allemaal waar, maar de subtekst van Freriks is *dat het niet mag*, niet kan, niet gepast is. En daar struikelet de redenering over zijn eigen benen. De Dam in Amsterdam is dé Dam in Amsterdam omdat we er op 4 mei kransen neerleggen en twee minuten zwijgen en er (bij wijze van spreken) op 5 mei ongestoord in de botsautootjes stappen. Shakespeare schreef groots drama én botsautootjes, voor een breed publiek (vergelijk-

baar met de bioscoopbezoeker van nu). Hoé hij die zeer uiteenlopende smaakpapillen precies bediende, daar weten we weinig meer van, maar dát hij ze effectief bediende, dat weten we wel - de mensen bleven immers komen. Precies daar ligt de uitdaging voor iedere theatermaker die zich vandaag de dag van Shakespeares (*mutatis mutandis*: Sophocles', Brechts) teksten wil bedienen om een breed publiek te plezieren, te *teasen* en uit te dagen. ●

OTHELLO

TEKST: William Shakespeare

VERTALING: Bert Voeten

REGIE: Koos Terpstra

DECOR: Nelly Blessinga

KOSTUUMS: Roos van Geffen

LICHT: Robert Vonkeman

MET (o.a.) Eric van Sauers als Othello, Ludo Hoogmartens als Jago en Ricky Koole als Desdemona.

HERNEMING VAN 17 OKTOBER T/M 30 DECEMBER 2002, ONDER MEER IN ANTWERPEN (HET TONEELHUIS), MAASTRICHT, BREDA EN EINDHOVEN.

ARTURO UI

TEKST: Bertolt Brecht

VERTALING: Jan van den Berg

REGIE: Marc Becker en André Studt

KOSTUUMS: Maya Schröder

DECOR: Madeleine Hümer

LICHT: Robert Vonkeman

MET o.a. Jochum ten Haaf, Ludo Hoogmartens, Rogier in 't Hout, Frank Lammers, Lotje van Lunteren, Wolter Muller, Martijn de Rijk, Maarten Smit, Waldemar Torenstra.

HERNEMING VAN 24 JANUARI T/M 13 APRIL 2003, ONDER MEER IN MAASTRICHT, EINDHOVEN EN BREDA.

ONDER VROUWEN (VIJF KWARTIER ONGEDWONGEN SEKS)

ACTEURSPROJECT VAN Bodil de la Parra, Wimie Wilhelm en Margôt Ros

DE VOORSTELLING REIST LANGS EEN CIRCUIT VAN KLEINE ZALEN TUSSEN 18 FEBRUARI EN 13 APRIL 2003.

NOORD NEDERLANDS TONEEL,
BLOEMSTRAAT 38, 9712 LE GRONINGEN,
POSTBUS 7090, 9701 JB GRONINGEN,
TEL. 00-31-50-3113399/3113388,
WWW.NNT.NL, INFO@NNT.NL.